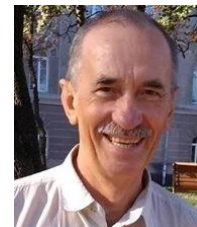

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

DOI: 10.2478/lccc-2023-0006

Микола Зубков

**XVII МІЖНАРОДНА
ТЕРМІНОЛОГІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ
СловоСвіт 2022»**

Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (ТКСНТТ, ТК 19) під егідою Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України, Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості», Наукового товариства ім. Тараса Шевченка, Наукового товариства ім. Шевченка в Америці та Львівського відділу Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка, не порушуючи доброї традиції, започаткованої ще далекого 1992 р. у стінах одного із найрейтинговіших вишів України НУ «Львівська політехніка», організував і провів щодворічну чергову XVII Міжнародну термінологічну конференцію «Проблеми української термінології *СловоСвіт 2022*».

Суворі реалії воєнного часу не завадили 24-м науковцям із різних куточків України й навіть з-за кордону подати свої матеріали, а 11-м, попри певні технічні негаразди, озвучити їх, на онлайнфорумі, що відбувся 8 жовтня 2022 р. Своєрідність цього заходу полягала в тім, що всі доповідачі мали виступи впродовж одного дня, та це лише змобілізувало учасників. На двосекційних засіданнях було виголошено й обговорено доповіді, присвячені теорійним засадам термінознавства, нормуванню та стандартуванню термінології, лексикографії та міжмовним зв'язкам, термінології природничих і гуманітарних знань.

Зібрання відкрив голова Програмового комітету конференції та ТКСНТТ проф. Богдан Рицар. У вступному слові він радо привітав усіх учасників і, окресливши значущість цієї події, перейшов до доповіді «Діяльність Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології за 2012–2022 рр.», співавтором якої, разом із відповідальним секретарем комітету Р. Мисаком, і був. У цьому розлогіму звіті про 30-річну діяльність, очолюваної ним інституції, головним було не тільки кількість розроблених, перевірених і проєкспертованих державних термінологічних стандартів,

© Зубков М., 2023

а й чимала наукова робота, зорганізування конференцій і семінарів, видавнича діяльність та міжнародна співпраця. І все це силами п'яти самовідданих працівників, котрі, іноді навіть перебуваючи у відпустці, сумлінно й відповідально виконували свою роботу.

Секція 1. Теоретичні засади термінознавства. Нормування та стандартування термінології.

Наукову частину форуму традиційно розпочав завсідник усіх конференцій харківець проф. М. Гінзбург. Стрижневі тези його ґрунтовної доповіді «Правила вживання компаративів у фахових текстах» цілком імовірно буде заведено до навчальних підручників, де саме цієї теми укладачі чомусь оминали. Доповідач висвітлив типові синтаксичні конструкції з прикметниковими та прислівниковими компаративами, з'ясувавши їхню семантику, граматичні особливості й відмінності від подібних російських конструкцій у наукових текстах. Науковець чітко вирізняв два різновиди конструкцій – порівняльні й обмежувальні, що свідчить про їхню формальну відмінність. Уточнивши чинні правила викладання вимог до граничних значень, він сформулював правила викладання вимог до кількісних, просторових і часових характеристик процесів.

У центрі уваги учасників першої секції також була доповідь: «Орфографія чи ортографія» завідувачки кафедри прикладного мовознавства ЛНУ ім. І. Франка проф. І. Кочан. Науковиця розглянула у хронологійній послідовності появу слів із компонентом *орто-/орфо-* в українській мові та їхнє функціонування на базі чималого обсягу як загальномовних, так і спеціальних словників різних років видання. Усистематизувала їхні тематичні й семантичні групи, царину використання, зміну семантичної структури слова, їхню парадигматику та синтагматику, доцільність уживання в сучасних терміносистемах. Це переконливо засвідчувало, що після зіставлення їх з іншими слов'янськими мовами, ми виявимо не лише специфіку вживаності таких слів в українській, а й спричинену впливом російської мови алогічність деяких із них.

Традиційно цікавою й корисною була інформація секретаря фізико-математикоастрономічної термінологічної комісії НАН України к. фіз.-мат. н. О. Кочерги «Способи запозичування та властиві новотвори в науковій літературі», де слухачам запропоновано замість них властиві українські вислови. Розглянуто нові тенденції запозичування чужомовних термінів і конкуренція запозичених термінів та терміносполук із властивими українськими новотворами й усталеними назвами.

За мимовільним збігом продовжив тему попередниці мовний експерт М. Зубков, який не вперше виніс на обговорення наукового загалу проблему «Доцільності запозичання та правильності запозичин в українській мові». Заналізувавши закономірність національного словотворення, відповідно до дії та дієслівних похідників від українських відповідників, він висвітлив численні проблемні питання, що зазвичай постають від надуживання запозичин у різних царинах науки, освіти, виробництва тощо.

Одну з суперечливих проблем «Віддієслівні прикметники та дієприкметники й категорії виду і часу» висвітлив співукладач двомовного новітнього Словника наукової мови киянин В. Моргунюк. У доповіді він

виклав новий застосовний термінологійний погляд на природу віддієслівних прикметників та дієприкметників і переконавчо довів, що т. зв. «дієприкметник», який начебто не має категорії часу, не відповідає цій назві, а є власне віддієслівний прикметник, не здатний передавати ознаки, спричинені перебуванням у дії, бо перебування можливе в минулому, теперішньому і майбутньому часах.

Секція 2. Лексикографія та міжмовні зв'язки, термінології природничих і гуманітарних знань.

У цій найпредставницькішій секції вельми цікавим був виступ проф. І. Ребезнюка з Національного лісотехнічного університету України. Він спрезентував свій навчальний посібник «Українське наукове слововживання» як розвиток засобів українськомовного способу мислення. Ця праця – переконавчий і логічно обґрунтований керунок для всіх, хто не збайдужів до нашої мови та прагне досконалити український науковий стиль мовлення і мислення.

Науковці М. Гінзбург та О. Левбарг у статті «Щодо українського відповідника англійських термінів *compression factor*, *compressibility factor*, *Z-factor*, *real-gas factor*» розглянули терміни, якими позначають фізичну величину, що характеризує неідеальність газу. У підсумку термінологи запропонували українські назви величин, що вможливають уникання плутанини стосовно до різних фізичних величин і відповідних термінів.

Професор НУ «Львівської політехніки» І. Дуцяк доповів про «Тезаурус як інструмент уніфікування виознач й алгоритмізування створення їх». Заналізувавши види інформації, якими треба доповнити відносини, що вміщують до тезауруса, щоб уможливити автоматичну побудову виознач, він запропонував нового метода класифікування для створювання тезауруса.

Київський Інститут продовольчих ресурсів НААН репрезентували О. Куць, О. Козаченко, Н. Пацера й С. Вербицький. Останній і доповідав про їхню спільну працю «Доцільні напрями вдосконалення професійної термінології цукробурякового виробництва». У цій колективній праці схарактеризовано значину термінологійної роботи для інноваційного розвитку цукробурякового комплексу. На базі теорійних підходів до термінології цієї галузі, а також до перекладу фахових термінів, обґрунтовано дальші напрями її вдосконалення. Описано розробляння, основні особливості й можливі варіанти вживання глосарію термінів цукробурякового виробництва, що охопив 444 терміни українською мовою та відповідників шістьма іноземними мовами.

У доповіді «Містобудівний зміст термінів для визначання інноваційних об'єктів виробничих територій» Т. Мазур, Є. Король ішлося про урбаністичного змісту терміни науково-виробничих комплексів нового покоління – різнотипних технополісів і технопарків з урахуванням особливостей їхнього функційно-планувального й архітектурно-планувального організування. Авторки оптимально обрахували формування мережі таких об'єктів у контексті повоєнного відновлення країни та розвитку науково-виробничого, соціально-економічного й урбаністичного потенціалу українських міст.

Викладачі Запорізької політехніки Г. Онуфрієнко та Є. Коваленко спрезентували працю «Базові терміни міжнародного бізнесу: еволюція

поняттєвого змісту в нових умовах міжнародної співпраці», харківець М. Черпак переконав загал щодо розрізнення термінів – «Графін чи графен?», львів'янка І. Процик у статті «Футбольна лексика в ідіостилі Тараса й Петра Франків» висвітлила тему про зародження питомо української спортової термінології в кінці XIX на початку XX ст., а науковець В. Старко з Українського католицького університету прозвітував про доробок команди ентузіястів знаного ресурсу <https://r2u.org.ua/> – «Словник ВЕСУМ: нові можливості для автоматичного опрацювання української мови».

Зміст усіх доповідей як і плідні дискусії в онлайнпросторі, учергове засвідчили про різноматичність і животрепетність наукових розслідувань та високофаховий рівень учасників. Усі охочі мають змогу ознайомитись зі змістом доповідей і статей на інтернетсторінці ТК 19 – http://tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/ConfSSXVII/Zbirnyk_XVII_NK_SlovoSvit2022.pdf

На чергову XVIII Міжнародну наукову конференцію *СловоСвіт2024* «Проблеми української термінології» в Національному університеті «Львівська політехніка», яку заплановано на вересень – жовтень 2024 р., ТК 19 запрошує всіх, кому не байдужа доля українського наукового слова.

Докладніше про конференцію див. на вебсайті НУ «Львівська політехніка» <https://lpnu.ua/events>

Резюме

Зубков Микола

XVII МІЖНАРОДНА ТЕРМІНОЛОГІЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ *СловоСвіт 2022*»

Представлено XVII Міжнародну термінологічну конференцію «Проблеми української термінології *СловоСвіт 2022*», зорганізовану у стінах одного із найрейтинговіших вишів України НУ «Львівська політехніка». На двох секційних засіданнях було виголошено й обговорено доповіді, присвячені теорійним засадам термінознавства, нормуванню та стандартуванню термінології, лексикографії та міжмовним зв'язкам, термінології природничих і гуманітарних знань. Окреслено актуальні питання українського наукового мовлення і напрями вдосконалення професійної термінології у контексті національного словотворення і повосного відновлення країни, розвитку її науково-виробничого й соціально-економічного потенціалу. Усі охочі мають змогу ознайомитись зі змістом доповідей і статей на інтернетсторінці ТК 19 – http://tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/ConfSSXVII/Zbirnyk_XVII_NK_SlovoSvit2022.pdf

Чергову XVIII Міжнародну наукову конференцію *СловоСвіт2024* «Проблеми української термінології» в Національному університеті «Львівська політехніка» заплановано на вересень – жовтень 2024 р. ТК 19 запрошує всіх, кому не байдужа доля українського наукового слова.

Abstract

Zubkov Mykola

**XVII INTERNATIONAL TERMINOLOGY CONFERENCE
“PROBLEMS OF UKRAINIAN TERMINOLOGY *SlovoSvit 2022*”**

This article presents XVII International scientific conference “Problems of Ukrainian Terminology *SlovoSvit 2022*”, organized at Lviv Polytechnic National University, one of the highest-ranked Ukrainian universities.

The participants of the two sectional meetings delivered and discussed presentations devoted to the theoretical foundations of the Ukrainian scientific terminology, standardization of terminology, lexicography and interlinguistic relations, and terminology of natural and humanitarian sciences. The conference topics touched upon the imminent issues of Ukrainian scientific communication and prospective improvements to the professional terminology in the context of Ukrainian word formation and with the post-war recovery of the country in view, aimed at enhancing the country’s scientific, industrial and socio-economic potential. The full-text reports and articles are available on the TC 19 website – http://tc.terminology.lp.edu.ua/ZIP/ConfSSXVII/Zbirnyk_XVII_NK_SlovoSvit2022.pdf

The upcoming XVIII International scientific conference *SlovoSvit2024* “Problems of Ukrainian Terminology” will be held at Lviv Polytechnic National University in September-October 2024. TC 19 is extending an invitation to all those whose research interests are engaged in the Ukrainian scientific language.

Відомості про автора

Зубков Микола, мовний експерт Технічного комітету стандартизації науково-технічної термінології, Національний університет «Львівська політехніка» (Україна), e-mail: zubkov139@ukr.net

Zubkov Mykola, language expert of the Technical Committee for Scientific and Technical Terminology Standardization, Lviv Polytechnic National University (Ukraine), e-mail: zubkov139@ukr.net